

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgra lic. Macieja J. Kowalskiego OSST,
pod tytułem „Realizacja charyzmatu trynitarского w Polsce” –
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie (Kraków 2021, ss.144),
napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Wojciecha Zyzaka**

Zagadnienie charyzmatu w Kościele należy do ważnych i doniosłych, które podejmowane były (i zapewne będą) w licznych dokumentach, jak i w refleksji Kościoła powszechnego. Źródło charyzmatu odnaleźć możemy zarówno w tekstach biblijnych, jak i w pierwotnej tradycji. Dzięki temu nie trudno dostrzec niezwykle bogactwo duchowe wierzących, które rozwijane jest przy współpracy i działaniu Ducha Świętego. Efektem tego są m.in. powstające na przestrzeni dziejów Kościoła wspólnoty, w tym także nowe zakony. Dobrze się stało, iż jednemu z takich dzieł, czyli zakonowi trynitarzy swoją pracę doktorską poświęcił ojciec Maciej J. Kowalski OSST. Cieszy zwłaszcza fakt, iż Autor zaprezentował i odniósł się do realizacji charyzmatu trynitarского w Polsce.

1. Ocena formalna i metodologiczna rozprawy

Tytuł. „Realizacja charyzmatu trynitarского w Polsce” jasno i jednoznacznie określa postawiony przez Doktoranta cel naukowych dociekań rozprawy. Warto już w tym miejscu zaznaczyć i jednoznacznie podkreślić, iż lektura dysertacji pozwala jednoznacznie stwierdzić, iż temat jest nie tylko zgodny z zawartą treścią, ale można uznać go za nowatorski i oryginalny.

Struktura. Ogólnie można stwierdzić, iż zaproponowany przez Doktoranta podział dysertacji jest logiczny, spójny i „przejrzysty” Czytelnik może zaobserwować swoistego rodzaju „ciągłość” dokonanej analizy. Rozprawa składa się z następujących elementów: spis treści, wykaz skrótów, wstęp, cztery rozdziały, zakończenie i bibliografia. Autor słusznie dokonał najpierw historycznej analizy charyzmatu trynitarского (także w kontekście

ogólnego zarysowania istoty charyzmatu zakonnego), by następnie zaakcentować „uwielbienie Trójcy Świętej” jako jeden z zasadniczych elementów trynitarzkiego charyzmatu. Natomiast kolejnym tematem refleksji Doktoranta stało się omówienie „opiekuńczo-miłosiernego wymiaru charyzmatu trynitarzkiego”. Swoją refleksję Autor zakończył odwołaniem się do zagadnienia „wspólnoty braterskiej” oraz jej znaczenia w kontekście obecności trynitarzy w Polsce.

Źródła i pozostała literatura. To, co zasługuje na podkreślenie i wyróżnienie, to fakt, iż Doktorant „zmuszony” był pracować m.in. na „źródłach archiwalnych”. Stanowiło to nie małe wyzwanie, z którego jak można się przekonać czytając dysertację, wywiązał się znakomicie. Właściwy ze względu na historyczny charakter opracowania, wydaje się być także podział źródeł na „dawne” i „współczesne”. Podkreślić również należy, iż Autor skorzystał także ze źródeł obcojęzycznych (łacińskich, hiszpańskich i włoskich), co dodatkowo podkreśla naukowy charakter podjętych rozważań. Także dobór i wykorzystanie pozostałych opracowań naukowych odwołujących się zarówno do tradycji trynitarzkiej, jak i teologicznych rozważań odnoszących się do kwestii charyzmatu zakonnego nie budzi zastrzeżeń.

Metoda. Doktorant nie tylko szczegółowo odniósł się do stosowanej przez siebie metody badawczej (opisał ją na str. 5-6), ale konsekwentnie starał się ją wykorzystać w dysertacji. Dzięki temu prowadzona przez Autora naukowa narracja jest czytelna, „płynna” i zachęcająca do wnikliwej lektury.

2. Merytoryczna wartość rozprawy

Autor recenzowanej dysertacji jasno i precyzyjnie sformułował cel badawczy: „Celem (...) jest zatem całościowe przedstawienie sposobów realizacji charyzmatu trynitarzkiego w Polsce (...) oraz odpowiedź na pytanie, w jaki sposób polscy trynitarze w swojej ponad trzechsetletniej historii realizowali zakonny charyzmat i na ile zaadaptowali go do rodzimych warunków w zmieniających się warunkach historycznych” (str. 3). W podobny sposób formułuje tenże cel w podsumowaniu końcowym (str. 131). Tak określony problem badawczy Doktorant zrealizował w czterech rozdziałach.

I tak, w pierwszym rozdziale o. Kowalski przeanalizował charyzmat trynitarzki i istniejące jego formy w kontekście historycznym (powstanie

zakonu, jego rozwój oraz przeprowadzone reformy). Zaakcentował także, co jest niezmiernie ważne w kontekście jasno określonego tematu, obecność trynitarzy na ziemiach polskich (m.in. powstanie i rozwój polskiej prowincji trynitarzy).

Natomiast w rozdziale drugim Doktorant odniósł się do jednego z głównych elementów trynitarzkiego charyzmatu, którym jest uwielbienie Trójcy Świętej. Skoncentrował się na fakcie, iż już samo życie zakonne ma „trynitarzy wymiar”, a więc budowane jest na relacji, którą odzwierciedla Bóg w Trójcy Świętej. Akcentuje to zarówno założyciel trynitarzy w przekazanej zakonowi regule, jak i jego duchowość. Ciekawym dopełnieniem tej części dysertacji jest fragment dotyczący polskich trynitarzy, którzy wyróżnili się także szczególnym kultem oddawanym Trójcy Świętej (str. 70-75).

„Odkupieńczo-miłosierny wymiar charyzmatu trynitarzkiego”, to wiodący temat rozdziału trzeciego. Autor dysertacji nie ogranicza się w tym miejscu tylko i wyłącznie do refleksji teologicznej (co oczywiście jest zrozumiałe i słuszne), ale podkreśla także konkretne przejawy wspomnianej duchowości trynitarzy w odniesieniu do ich posługi apostołskiej. Służyć ma ona „wyzwoleniu człowieka” (przede wszystkim w wymiarze duchowym), m.in. poprzez kult Jezusa Nazareńskiego.

Ostatni rozdział swojego opracowania o. Kowalski poświęcił zagadnieniu „wspólnoty braterskiej”, która w kontekście realizacji charyzmatu trynitarzkiego stanowi ważną (żeby nie powiedzieć najważniejszą) „przestrzeń” realizacji tegoż charyzmatu. Autor zaakcentował najpierw prawdę o tym, iż wspólnota zakonna sama w sobie jest miejscem realizacji określonego charyzmatu, by następnie wskazać te elementy odnoszące się do życia wspólnego (odczytane w wymiarze historycznym), które konstytuują i poprzez które trynitarze wypełniają swój specyficzny (oryginalny) charyzmat.

Zakończenie (str. 131-132) stanowi bardzo ciekawą próbę syntezy dokonań naukowych Doktoranta. Na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza cztery zasadnicze konkluzje sformułowane przez o. Kowalskiego świadczące o jego naukowej dojrzałości. Podkreślić również warto ciekawe sugestie Autora, co do ewentualnych dalszych poszukiwań i badań naukowych odnoszących się do duchowości polskich trynitarzy (str. 132).

3. Uwagi i zapytania

Warto podkreślić, iż recenzowana praca została zredagowana niezwykle starannie. Na szczególną uwagę zasługuje komunikatywny przekaz, co zwłaszcza w odniesieniu do opracowań o charakterze historycznym nie zawsze jest oczywiste. Doktorant „prowadzi” czytelnika poprzez czasem trudne „zawirowania” historii, które dotyczyły zakonu trynitarzy w sposób subtelny i zrozumiały. Napotkać można jednak pewne mankamenty w postaci tzw. „literówek” (np. Rusiecki zamiast Rusecki), ale w niczym nie umniejszają one wartości ocenianej dysertacji. Zastanawia także sama forma prezentacji, do której odwołuje się Autor (w 1. osobie): „przedstawię”, „omówię”, gdy raczej zwykło się używać formy „bezosobowej”: „przedstawione zostanie” („przedstawimy”), „omówione zostanie” („omówimy”).

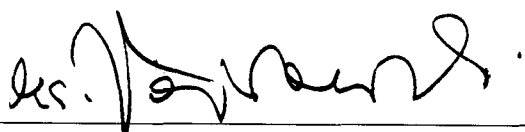
Recenzent ma także zapytania, które kieruje do Doktoranta. I tak, na ile i czy reforma trynitarzy w XVI stuleciu, która „zbiega się” z reformą karmelitów miała wpływ tych zakonów na siebie wzajemnie? Autor wskazuje na pewien zbiór dokumentów (s. 124), które powstały w środowisku trynitarzy w XVIII wieku odnoszące się do praktyk pobożnych. Czy poza wspomnianymi w pracy, zachowało się „coś” jeszcze z dorobku polskich trynitarzy?

4. Wniosek końcowy

Oddana do krytycznej oceny praca doktorska o. magistra licencjata Macieja J. Kowalskiego OSST jest niewątpliwie ważnym i cennym opracowaniem naukowym. Autor poprzez naukowy trud i namysł na trwałe wpisuje się w niezwykle i dziedzictwo duchowe trynitarzy. Z uwagi na aspekt omawianego charyzmatu polskich trynitarzy, Doktorant ma również dzięki temu ważny przyczynek w propagowaniu polskiej duchowości. Jest to niezmiernie istotne dla naszego dziedzictwa, tak duchowego, jak i kulturowego.

W tym miejscu należą się również gratulacje i uznanie dla Promotora rozprawy doktorskiej, ks. prof. dra hab. Wojciecha Zyzaka za trafny wybór tematu, jak i merytoryczną pomoc w jego realizacji. Sugeruję i zachęcam, aby ze względu na walory naukowe dysertacja ukazała się drukiem.

Biorąc pod uwagę źródłowość przeprowadzonych badań, ich dobrą merytoryczną analizę, jak i ciekawą finalizację uwzględniającą dobre opanowanie całościowego aparatu badawczego stwierdzam, że recenzowana dysertacja spełnia wszystkie wymagania stawiane tego typu opracowaniom. Jednocześnie kieruję do „Rady Dyscypliny „Nauki Teologiczne” Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o dopuszczenie magistra licencjata Macieja J. Kowalskiego OSST do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

Ks. prof. dra hab. Jarosław M. Popławski

Jakubowice Konińskie Kol. 19.10.2021 r.